

הפעם בפעמים

חוברת זו של 'פעמים' עוסקת בעיקר בשירה העברית בימי הביניים. פותח את החוברת מאמרו של אוריה כפיר הדן בעלייתו של המרכז התרבותי והספרותי של יהדות ספרד, מרכז שצמח מתוך המרכז הבבלי וכנגדו. המאמר מתמקד בשני משוררי ספרד הגדולים שפעלו במאה האחת עשרה: שמואל הנגיד ושלמה אבן גבירול, ובתרומה המכרעת שהרימו בשירתם לגיבוש זהותו של הקולקטיב היהודי בספרד ולכינון מעמדו המרכזי בעולם היהודי של ימי הביניים.

ד"ר אוריה כפיר מלמד במחלקה לספרות עברית באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

kfirur@bgu.ac.il

מאמרו של פיטר לנרד עוקב אחרי ההתפתחויות בייצוג תהלוכת הכוהן הגדול לביתו בסיום יום הכיפורים, בעקבות הערת שוליים במחזור אחד של מנהג קורפו. המחבר מתחיל מן האזכורים הראשונים של תהלוכה זו בספרות חז"ל, בוחן את עיצובה בחטיבות הסיום של סדרי העבודה הפייטניים, ומתמקד בתיאורה בספר 'שבט יהודה' מאת שלמה אבן וירגה. מתוך סקירה זו הוא עומד על המרכזיות ההולכת וגוברת של השאיפה לְכבוד לעם ישראל במקורות מאירופה הנוצרית וכמיוחד מחצי האי האיברי.

ד"ר פיטר לנרד מלמד בחוג לספרות עברית באוניברסיטת בן-גוריון.

peterl@bgu.ac.il

אילת אטינגר דנה בביקורת שמתח אחריו בספרו 'תחכמוני' על דת האסלאם, על יחס החברה המוסלמית ליהודים ועל ערכים שהם חלק מהאתוס הערבי. הביקורת הלאומית אמנם נאמרה באיפוק, אך עצם הבעתה ביצירה של ספרות החול היא יוצאת דופן בספרות העברית שנכתבה בארצות האסלאם באותה תקופה. במאמר נחשפת הביקורת על התרבות המוסלמית ומוסכמותיה

ונדונות דרכי הבעתה כפנים נוספות של הסטירה שביצירה.

ד"ר אילת אטינגר מלמדת באוניברסיטת חיפה ובמכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל, חיפה.

ayelet@research.haifa.ac.il

השיר 'בשורי העלייה' לשלמה אבן גבירול מתאר חוויה ארוטית-מיסטית עילאית של התעלסות עם דמות מיתית המכונה עלייה, חוויה המסתיימת בנפילה מפסגת האושר והשלמות אל תהומות הדיכאון. טובה רוזן בוחנת במאמרה, באמצעות טקסטים אחרים של אבן גבירול (שירים, 'כתר מלכות', ובעיקר 'מקור חיים'), את המשמעויות השונות של ה'עלייה': החכמה האלוהית, המאמץ הפילוסופי להגיע לחכמה האלוהית, השמים העליונים. כמו כן היא מתחקה אחר אינטרטקסטים שעשויים היו להיות נוכחים בשדה הדמיון והידע של אבן גבירול. אינטרטקסטים אפשריים כאלה הם מקורות מקראיים (השולמית משיר השירים; האישה הזרה ודמות החכמה מספר משלי), תיאורי דמות החכמה בספרות הבתרא-מקראית ובמיסטיקה היהודית (ודמותה של סופייה בגנוסטיקה הנוצרית), הקטעים התלמודיים על ה'ארבעה שנכנסו לפרדס' וכן 'התאולוגיה של אריסטו'.

פרופ' טובה רוזן מלמדת באוניברסיטת תל-אביב ובאוניברסיטת בן-גוריון.

trosen@bgu.ac.il

מאמרם של הרווי גולדברג והגר סלמון מתמקד בסעודת יתרו, חגיגה ייחודית ליהדות תוניסיה, כפי שהתקיימה בקהילות תוניסיה בערב יום חמישי שלפני שבת פרשת יתרו. לחגיגה, אשר התמקדה בבנים הצעירים המתחילים את לימודי התורה, היו שני דגמים עיקריים, והם מוצגים ומנותחים במאמר. בתוניס הושם דגש על חגיגה בבית, ובמסגרתה נערכה סעודה מפוארת שהתאפיינה באסטיקה של הקטנה, ואילו בג'רבה ובקהילות דרומיות נוספות התמקדה החגיגה בבית הכנסת ובקריאת עשרת

הדיברות. נראה כי החג התגבש במאה התשע עשרה, אך מקורותיו עלומים, והוצעו הסברים שונים למקורו ולמשמעותו. הכיוונים הפרשניים שהמחברים מציעים מבוססים על ראיונות אתנו-היסטוריים עם בני הקבוצה, מקורות כתובים ומחקרים היסטוריים. חידת סעודת יתרו ופרשנותה מעלה שאלות הנוגעות ליחסי הגומלין שבין מנהג, טקסט, הקשרים תרבותיים ומקורות סמכות. פרופ' הרווי גולדברג הוא פרופסור אמריטוס במחלקה לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. פרופ' הגר סלמון עומדת בראש תכנית המוסמך בחקר פולקלור ותרבות עממית באוניברסיטה העברית בירושלים.

msharvey@mscc.huji.ac.il
hagar.salamon@mail.huji.ac.il